

El boc

(ALDC, VI, 1354. El boc)

Boc, ‘mascle de la cabra’, és el mot genuí predominant en el domini lingüístic, mentre que els altres dos significants, *xoto* i *matxo*, són de procedència forana.

Boc (s. XIII) és un mot d’origen onomatopèic originat ja en una llengua preromana; coneix la var. ross. *buc*, el dubtós *bolc* 64 i el der. *boqui*[θ]o 100, d’estructura aragonesa, format amb el suf. *-i*[θ]o (< -ICIUS o -ITIUS). *Matxo* és una reducció de *matxo de cabra* (o *de cabres*) 173, 181, 184, 185, 190, *matxo cabra* 184, *matxo cabrio* 167, 186, *matxo cabriu* 178 o de *matxo pare* 183, amb la forma traduïda *mascle* 147, 167, resultat d’una interferència amb el cast. *macho* (< llat. MASCŪLUS, dim. de MAS, MARIS), concretament del murcianomanxec (cf. *ALECMAN*, mapa 589). *Xoto* també és un manlleu al cast. *choto*, d’origen onomatopèic per imitació del soroll que fa en xuclar les mamelles, aplicat primer a la cria de la cabra; procedent de l’arag. en el val. sept. i del murcià en el val. central (cf. *ALEANR*, mapes 581, 582, 618 i 627).

Crestó (s. XIII) 45, 53, 58, 114 és un der. de *crestar* (s. XIII), metàtesi de *castrar*, del llat. CASTRARE, amb el suf. augmentatiu *-ó* (< -ONE), dit primer del mascle capat (cf. arag. *castrón*, oc. ant. *castron*, *creston*); s’ha format amb el mateix suf. *cabró* 188 (var. *crabó* 93, amb metàtesi; cf. it. *caprone*, cast. i gall. *cabrón*, port. *cabrão*).

Mardà (s. XIII) 115, 128, 154, 179, 182 o *mardà de cabra* (o *de cabres*) 181, 182, és una var. dissimilada de *marrà*, format sobre l’arrel preromana MARR-, aplicat pròpiament al mascle de l’ovella (per això, el determinant a *mardà de cabra* o *cabres*). *Segall* ‘boc o cabra jove’ (s. XIV) 95 és d’origen incert, potser preromà d’afinitat amb el basc (cf. arag. *cega*[χ]o, *cegallo*, murcià *cega*[χ]a ‘cabra d’un any’). *Simental* 167 és una var. de *semental*, de procedència murciana. *Pa paretjar* 169 és una probable reducció de *matxo (xoto) per a paretjar*, és a dir, ‘per a ésser pare’, verb format de *pare* i el suf. *-e(t)jar* (< -IDIARE) (cf. més amunt *pare*). *En vena* 171 és una reducció de *xoto (matxo) en vena*, és a dir, sense capar. L’alg. *becco* 85 és pres de l’it. on sembla refet sobre el pl. **becci*, “inseparabile dal lat. IBEX, -ICIS ‘capra selvatica, camoscio’” (*DEI*). Finalment, *merlo* ‘boc que només té un tripó (testicle)’ 152 pot sortir “d’un encreuament de *mardà* o de *marlo* amb *siscló*” (*DECat*). Des d’una perspectiva històrica, notem l’ascendència preromana d’alguns lexemes (*boc*, *segall*, *mardà*), la qual cosa contrasta amb la modernitat de significants procedents de l’adstrat que alberga el val. (*xoto*, *matxo*).

Són mots normatius *boc*, *cabró*, des del *DOrt*, 1917; també *mardà* ‘mascle de l’ovella’ i *segall* ‘individu jove del bestiar cabrum’, des del *DG₁*, 1932.

